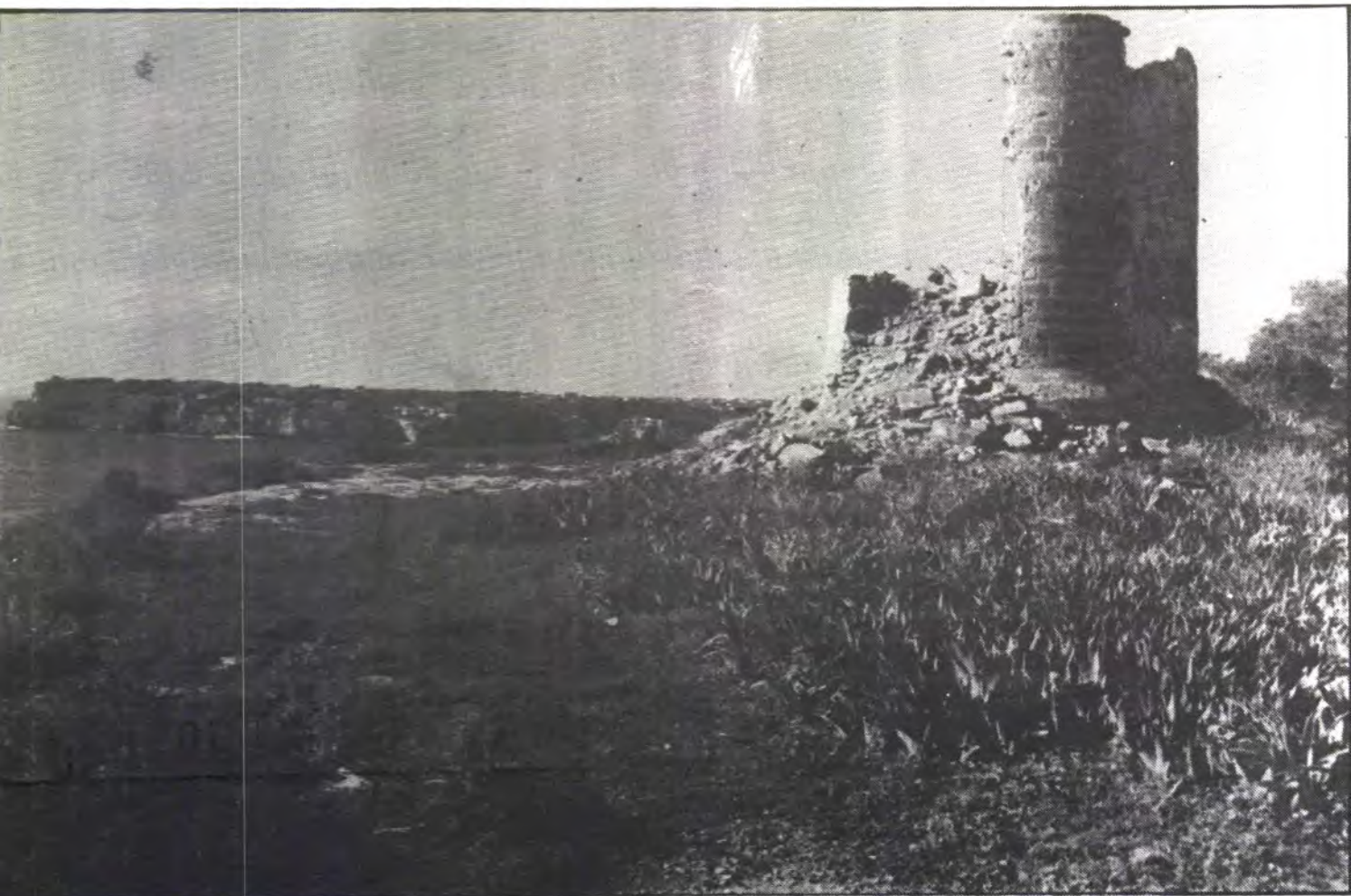

SAL I XEIXA

PUBLICACIO MENSUAL DEL TERME DE SANTANYI - Any II - Núm. 17 - P.V.P. 100 Ptes.

SA TORRE NOVA

Una restauració urgent

L'edifici més modern de tots els construïts per a la vigilància del nostre litoral s'està convertint en un caramull de pedres i demana a crits la seva restauració. Sabem que encara hi som a temps, i no sols de consolidar el poc que queda, sinó també de reconstruir part del que s'ha perdut amb l'ajuda de la documentació fotogràfica existent. Pareix que les intencions de l'ajuntament, ara propietari del solar on està ubicada, apunten en aquesta direcció. Esperem que prest sigui una realitat i que la restauració vagi canalitzada pels camins seriosos de les tasques científiques. Fotografies: C. Aguiló

Què fa el Consell Insular en Cooperació i en Ordenació del Territori

La cooperació entre el Consell Insular de Mallorca i els ajuntaments és molt àmplia i es concreta a través del pla d'obres i serveis que proporciona a la població tota aquella infraestructura i tots aquells serveis que contribueixen al benestar social i que afecten primordialment el medi rural o el semi-urbà.

Els plans d'obres i serveis es classifiquen en:

- 1.—Obres d'infraestructura hidràulica (proveïment, distribució i sanejament).
- 2.—Obres d'accessibilitat (construcció i conservació de vies).
- 3.—Obres d'electrificació rural.
- 4.—Obres de servei telefònic al medi rural.
- 5.—Obres d'equipament de nuclis (pavimentacions, urbanitzacions, cementiris, enllumenat públic, centres socials, assistencials, etc).

També es redacten els projectes tècnics que sol·licitin els municipis.

El 39% de la xarxa viària de Mallorca és propietat del Consell Insular de Mallorca que s'encarrega de les obres de conservació, repintada i neteja de cunetes. També són en fase de projecte diverses obres d'ampliació de carreteres.

En relació a l'ordenació del territori, els ser-

veis tècnics emeten informes sobre els plans generals, parcials i altres instruments de planejament en relació amb el pla provincial vigent.

Ha creat i manté el Servei de Prevenció i d'Extinció d'Incendis i Salvament, en règim de col·laboració amb els ajuntaments.

Aquet servei té quatre parcs principals amb infraestructura tècnica i humana àmplia i sis parcs auxiliars que complementen l'acció dels principals. És prevista la creació de parcs locals a la resta dels municipis. S'hi destina una inversió global de 735 milions de pessetes.

Consell Insular

de Mallorca

cl. Palau Reial, 1

SAL I XEIXA

**PUBLICACIÓ MENSUAL
DEL TERME DE
SANTANYÍ.**

Dep. Legal PM-393-1984.

Consell de Redacció:

Cosme Aguiló Adrover
Miquel Barceló Vidal
Antoni Burguera Cabrer
Miquel Pons Bonet
Andreu Ponç Fullana
Marc Vallbona Adrover

Col·laboradors:

Blai Bonet Rigo
Maria del Mar Pons
Andreu Server Mas
Geroni Burguera Vidal
Baltasar Vidal Sbert
Bel Vidal Munar
Jordi Peix
Gregori Suau.

Fotògrafs:

Joan Pinya Amengual
Antoni Burguera Cabrer
Foto Bordoy.

Administrador:

Simó Escales Escales

**Redacció, Administració i
Publicitat:**

Biblioteca Casa de Cultura
de Santanyí.

Preu de la subscripció:
100 pts. el número.

Dels articles publicats en
aquesta revista sols en són
responsables els seus
autors.

Imprimeix:

Edicions Manacor S.A.
Ronda del Puerto, 60
Manacor.

SA TORRE NOVA

Ara deu fer tres centúries que estaven construint Sa Torre Nova, aqueixa talaia, arruinada, en front de la mar. Al manco, dia 23 de febrer de 1663 el Gran i General Concell acordava bastir-la, recullint la súplica dels jurats de Santanyí; però és cosa sabuda que les obres de govern són males de començar i que se perllonguen i no acaben mai.

Els nostres jurats se lamentaven de que la vila de Santanyí havia sofrit grans penalitats per mor dels moros que "havien capturat moltes persones per estar amagats en la Ribera del mar que per esser aquella tan ditalada i estesa no es pot fer senyal de una talaia a l'altra".

En aquell temps, ja hi havia les torres de Porto Petro, Cala Figuera i de Na Gosta, vora el Cap de Ses Salines, pero la trágica experiència demostrava que no eren suficients i una part de la costa fora dels cap d'observació d'aquelles torres. Per això consideraven els jurats que "lo qual dany del tot cessaria si en el Pontàs o a la Roca Fesa se edificàs i construí una torre de nou, amb la qual restaria defensada tota aquella villa...".

A la vista de tals raonaments accedí el Gran i General Concell que "si els jurats de la vila de Santanyí volen torre que la edifiquin a ses costes, conforme fan els de Lluçmajor en lo lloc de Cala Pi, i després de feta la Universitat posarà i mucionarà a costes del Regne".

El lloc que se trià no va esser el Pontàs, sino la Roca Fesa, més oberta a la mar i a Cabrera, niu de pirates, allà on actualment, com en el vers d'Itàlica, les pedres de la torre "a su gran pesadumbre se rindieron".

El nom de Roca Fesa en mallorquí antic significa Roca Xapada, i amb aquest nom compareix sempre en els documents que fan referència a aquest Torre, encara que per esser la últimament construïda la gent malgrat la seva decrepitud meravellosa, segueix diguent Sa Torre Nova.

El bell pensar com al llarg dels tres segles d'història Sa Torre Nova s'ha envellid amb el sol furiós de l'estiu, els vents, la saladina i les plujes dels equinoccis i com dins la mar ha vist les fustes dels moros, els fils de fum de naus de pau i de guerra, veles de mariners i de balandres i el vol de les gavines i els xúrics que abans tenien, als seus peus, verde i blava, una geografia deserta i ara els seus ulls destrien hotels i bungalows i una munió de gent extranya. Sa Torre Nova del viu color de la flor de la carabassera que cada primavera està tota endiumenjada de la transparent florida dels lliris de Florència que un antic torrer degué, fer aterrar dins aquella pleta batuda pels llevants.

No tenim notícies d'espectaculars gestes que facin referència a la Torre Nova: noms de torrers, testimonis de revistes d'inspecció... no gaire més coses. Pareix que el darrer torrer que va haver hi va esser N'Antoni Burguera Grimalt, mort davés l'any 1880. Una neta seva, N'Antonina Maria "Sabatera" me digué una cançó feta del seu avi:

"Jo estic a Sa Torre Nova,
com la rosa a n'el jardí.
senyor, perquè som un pobre
se'n volen riure de mi".

Quan els torrers acabaren la seva missió entraren en funcionament els faros. Dia 31 d'agost d'enguany va fer cent anys que s'encengué per primera vegada el del Cap de Ses Salines.

Però més d'una volta Sa Torre Nova degué cridar: Alarmat amb fogateres de teia o a toc de corn quan va veure venir naus sospitoses de Cabrera.

"Moros a la costa,
moros a Cabrera,
de treballs bona ambosta
i poc pa a sa panera".

Aquesta cobleta anònima resumeix l'història de tres segles d'amaña i d'atacs dels moros amb abundància de treballs i la panxa prima. Tres cents anys d'inseguretat, davant un perill concret, experimental, que tenia el mateix nom d'uns captius d'Alger o d'un mort al peu de l'aigua: no l'angústia existencialista, imprecisa, cercada o cultivada, d'avui de que parlen els llibres, els diaris i els propagandistes...

Un cas tràgic he sentit contar de la Roca Fesa: diuen que un homo va despenyalar la seva esposa mentre cercaven fonoll marí. I diuen que un fill d'aquell matrimoni, que després fou prevere i canonge negre de la Seu, quan sortia pel portal del Mirador sempre duia la vista baixa per a no veure la mar que li recordàs la mort de la seva mare.

Com més passen els anys manco pedres resten del daurat esquelet de la Torre Nova. L'enyorat Bernareggi, mentre passava una llarga temporada a la casa del Sr. Félix Escales, la pogué pintar quan encara els arcs s'ajuntaven en la clau avui esbucada. La bella pintura, important document a la vegada, es propietat del Sr. Joan Nigorra...

"Nascuda per veure,
nascuda per mirar,
el món m'agrada..."

diu d'una torre Goethe. Si, el món es bell i és bo mirar lluny i ben aprop. Lluny, pensant en el triple centenari de la Torre, aprop escoltant aquesta mar cada dia renescuda que canta, tranquil·la o violenta, davant Cala Santanyí.

NOTA DE LA REDACCIÓ: Reproduïm aquest articles, originals de D. Bernat Vidal i Tomàs, apareguts a l'enyorat quinzenal "Santanyí", perquè consideram que són plens d'interés i de vigència, ara que es parla de restaurar la torre.

METEOROLOGIA

METEOROLOGIA DEL MES D'OCTUBRE DEL 1985.

Dades obtingudes per Gregori Suau en Es Molí Petit.

Dies	Temp. Min.	màxima	litres ploguts
1	15	31	—
2	17,5	31	—
3	18,5	30	—
4	17,5	30	—
5	18	30	—
6	15,5	30	24
7	13	26	—
8	15	27	—
9	15	26	2
10	14	26	—
11	12	27	—
12	11	26,5	—
13	9,5	27	—
14	13	26,5	—
15	14	26,5	—
16	13,5	27	—
17	11,5	28	—
18	13	27	—
19	12	31	2
20	12	26,5	—
21	11	25	4,5
22	11	25	1,5
23	10	22	—
24	10,5	24	4,5
25	13	22	—
26	10,5	20,5	20
27	12	23,5	3,5
28	13,5	19,5	7,5
29	14	22	—
30	13	20,5	—
31	10	23	—

TOTAL litres ploguts 69,5

NOTA DE LA REDACCIO

El consell de redacció lamenta les nombroses errates tipogràfiques de la passada edició. N'estam empegueïts per la part que ens toca, però és un fet totalment al marge de la nostra voluntat. Potser un dels errors més indignants va ser el referent al resultat del partit de futbol. Com molt bé sabeu, l'equip guanyador no va esser el Santanyí, sinó el Felanitx.

PUBLICACIONS

Blai Bonet col·labora en el núm. 4 de la revista "Palau Reial, 1" amb l'estudi "Santanyí i la mallorquinitat".

Miquel Pons ha extret del programa de les "Festes de Sant Jaume" (1985) "La Miscelània erudita Majoricense" de Bover.

Antoni Vidal és autor amb altres dos companys seus d'un llibre didàctic: "Mallorca: història i cultura", publicat per l'Editorial Moll en edició ben cuidada que inclou aspectes de tota la seqüència cronològica de la història de Mallorca. Estam segurs de l'èxit que tindrà aquesta obra.

També és n'Antoni Vidal qui en el núm. 17

dels "Estudis Balearics" ha publicat "La Població i la propietat de la terra en el municipi de Santanyí (1868-1920)". Al llarg de 26 pàgines (il·lustrades amb gràfics) n'Antoni analitza els alts i baixos de la població del terme i l'evolució de la propietat dins les coordenades cronològiques indicades.

Felicitam els autors d'aquests treballs per la seva feina continuada i per la seva voluntat de fer poble.

MOVIMENT DEMOGRAFIC

NAIXEMENTS.

*Jaume Amengual Bonet (C/ Obispo Verger, 24 Santanyí).

*Martí Van Stokkum Rigo (C/ San Roque, 15 - A. Blanca).

DEFUNCIONS.

*Pere Rado Tomás (08-10-85), 71 anys C/ Mar, 32 Santanyí - d'es Molí d'es Saig.

*Antoni Sastre Vidal, 84 anys, C/ José Antonio, 7 Santanyí - En Toni Soler.

*Bartolomeu Roig Adrover (19-10-85, 96 anys - C/ Verger, 40 - Santanyí, de Ca'n Tatau.

*Sebastià Vidal Rigo (19-10-85), 64 anys C/ Calvo Sotelo, 12 - Santanyí - de Ca'n Jordi.

*Antònia Ortuño Jofre (19-10-85), 71 anys - Santanyí, de Ca Sa Sanyoreta.

*Rafel Julià Mestre (26-10-85), 78 anys, C/ Calonge, 5 - Calonge, de Ca'n Frare.

REX MOTORS S.A.

CONCESIONARIO OFICIAL

BMW BALEARES

Exposición y Venta:

Juan Alcover, 24 - Tel. 46 31 66 - PALMA

Servicio Técnico:

G.R. Ortega, 22 - Tel. 46 48 66 - PALMA

DE LA COPIA POÈTICA

a càrrec de Bel Vidal.

Ausiàs March imposà un canvi fonamental de direcció a la poesia catalana medieval. Com ell mateix ens defineix, en un dels seus versos, "Lleixant a part l'estil dels trobadors...", la seva obra suposà un trencament amb la poesia trobadoresca pel que té de meditació i d'intimisme. La seva característica essencial és la humanització i la individualització: el poema és l'expressió de les vivències i dels sentiments d'un home concret "jo so aquest, que em dic Ausiàs March" i el poeta apareix amb els seus dubtes i les seves certeses i ens parla de l'amor, de les relacions de l'home amb Déu, de la mort...

Ausiàs March va néixer, probablement a Gandia, a finals del s. XIV.

Quan a començaments d'octubre vàrem rebre la notícia que en Toni Vidal havia guanyat a Gandia el premi de poesia Ausiàs March ja havíem enviat el full corresponent el mes passat i per aquest motiu no ho vam esmentar. A hores d'ara ja hem felicitat personalment l'amic Toni, malgrat això, des d'aquest racó de la cosa poètica volem expressar-li la nostra satisfacció per aquest fet i per celebrar-ho publiquem aquests bells versos del poeta valencià.

O Déu!, ¿per què terme no hi ha en amor,
car prop d'aquell jo em trobara tot sol?
Vostre voler sabera quant me vol,
tement, fiant de tot l'avenidor.

Jo són aquell pus estrem amador,
après d'aquell a qui Déu vida tol:
puix jo són viu, mon cor no mostra dol
tant com la mort per sa extrema dolor.
A bé o mal d'amor jo só disposat,
mas per mon fat Fortuna cas no em porta;
tot esvetllat, amb desbarrada porta,
me trobarà faent humil respot.

Jo desig ço que em portarà ser gran cost,
i aquest esper de molts mals m'aconhorta;
a mi no em plau ma vida ser estorta
d'un cas molt fer, qual prec Déu sia tost.
Lladoncs les gents no els calrà donar fe
al que Amor fora mi obrarà;
lo seu poder en acte es mostrarà
e los meus dits amb los fets provaré.

Amor, de vós jo en sent més que no en sé,
de què la part pitjor me'n romandrà;

e de vos sap lo qui sens vós està.
A joc de daus vos acompanyaré.

"VELES E VENTS
HAN MOS DESIGS COMPLIR..."

Veles e vents han mos desigs complir
faent camins dubtosos per la mar.
Mestre i ponent contra d'ells veig armar;
xaloc, llevant los deuen subvenir
amb llurs amics lo grec e lo migjorn,
fent humils precés al vent tramuntanal
que en so bufar los sia parcial
e que tots cinc complisquen mon retorn.

Bullirà el mar com la cassola en forn,
mudant color e l'estat natural,
e mostrarà voler tota res mal
que sobre si atur un punt el jorn;
gran e pocs peixs a recors correran
e cercaran amagatalls secrets:
fugint al mar, on són nodrits e fets,
per gran remei en terra eixiran.

Los pelegrins tots essem votaran
e prometran molts dons de cera fets;
la gran paor treurà al llum los secrets
que al confés descoberts no seran.
En lo perill no em caureu de l'esment,
ans votaré al Déu qui ens ha lligats,
de no minvar mes fermes voluntats
e que tots temps me sereu de present.

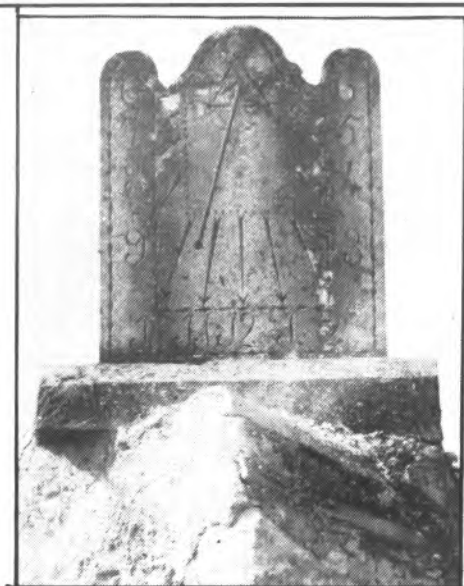
Jo tem la mort per no ser-vos absent,
perquè Amor per mort és anul·lat;
mas jo no creu que mon voler sobrats
pusca esser per tal departiment.
Jo só gelós de vostre escàs voler,
que, jo morint, no meta mi en oblit;
sol est pensar me tol del món delit
—car nós vivint, no creu se pusca fer—

après ma mort, d'amar perdau poder,
e sia tots en ira convertit,
e, jo forçat, d'aquest món ser eixit,
tot lo meu mal serà vós no veer.

L'ORT EN LA MATERIA

La pedra de Santanyí, present a tants d'edificis i a tants de llocs, ha servit també des de fa molt de temps per a la construcció de rellotges solars. Calonge és terra de rellotges de sol. A Calonge perd la vigència el vell dictat tòpic que recollim d'un llibre: "De rellotge de sol no en té qui vol". Amb freqüència les cases de camp calongines disposen de l'atractiu d'aquest antic aparell. El reproduït pertany a Ca l'Amo en Tòfol Roca. Per la factura de la numeració sospitam que qui el va construir és la mateixa persona que va fer el de Can Toni Baltasar. El que no hem pogut trobar mai en el terme és un rellotge de sol amb inscripció. Arreu del món se'n troben. N'hi ha de tan poètiques com aquella d'un rellotge de sol italià que traduïda diu: Sol, sense la teva llum i la teva calor no tindríem ni hora ni flors.

Text: M. de Viladestres
Fotografia: C. Aguiló.

ARRIBISME O ECOLOGIA

Vivim a un món on els desastres ecològics són en part causa, i en part efecte de la nostra despreocupació per la naturalesa, a més vivim un individualisme dirigit a la nostra pròpia utilitat, acompanyat d'un materialisme que considera aquesta utilitat com a font de satisfacció. Això es pot veure a qualsevol part i a qualsevol moment: en la família, entre els amics, a l'escola, a la feina, etc., no resta lloc per a una vida social sana.

Ens valem de tots els mitjans a l'abast, per aconseguir millors llocs dins la societat, béns, poder, fama i sobretot doblers per aconseguir els fins materials i individualistes.

Es obvi que aquest sistema de vida ens condueix cap a la competició, conflicte i guerra. Cada país duu a terme, a nivell mundial, el que els seus habitants practiquen a nivell social. Es dona molta d'importància a la productivitat nacional, i el dit "CREIXEMENT", es defineix en terme econòmics d'acumulació de capital, volum de negocis, etc.

Els progenitors d'aquest món, són aquells que han oblidat que amb les mans també es pot treballar, i viuen allunyats de tot contacte directe amb la naturalesa, cerquen el benestar material, provocant així tot sovint desastres ecològics. Es tanquen dins la

família o dins grups reduïts; també s'amaguen dins ells mateixos com si fossin universos socials que mantenen negociacions amb altres.

Com alternativa a tot això s'han de compaginar feines intel·lectuals i manuals, l'apropament a la naturalesa i col·laboració col·lectiva, acceptant una sèrie de drets i d'obligacions mutues.

L'apropament a la naturalesa ha de ser el suficient per motivar a l'home a lluitar per evitar els desastres ecològics. El col·lectivisme ha de ser suficient per crear un tipus de solidaritat en la qual el patiment dels germans ens desperti el desig d'ajudar-los.

Per què buidar-nos el cap cercant un sistema de vida? No ho feim per al desenvolupament mundial ni social, sinó per al desenvolupament humà amb harmonia amb la naturalesa. El primer és el que limita certes ideologies polítiques occidentals, que intenta crear una estructura social perfecta. Com exemple, als homes se'ls permeten uns anys d'infància fins que arriba l'educació, dins la qual té més valor arribar a la universitat que tenir coneixements d'uni-

versitari. L'important sempre és el mateix: aprovar el curs, i després viure. Però darrera els exàmens arriba la feina, que també està estructurada en escalons a superar, que després i sols després d'haver-los pujat tens dret a viure. Amb això s'arriba a la jubilació, just a prop del fi, quan s'acosta la mort. Es un sistema cruel.

Tal volta hauríem d'aprendre de les ordes monàstiques que són unes petites societats que combinen la feina manual amb el treball interior individual. El temps es distribueix amb el necessari per la supervivència, benestar i seguretat i amb el que l'ordre jutja com a suficient pel creixement espiritual.

Però probablement no desitgem viure a un monestir, tal volta perquè no cerquem en el celibat o no desitgem tant d'aïllament. Però potser poguem suavitzar les regles un poc i construir el món que desitjam amb autoconfiança i fent cas del creixement interior. I sobre tot fer-nos a la idea que el moment de fer les coses és ara, no després d'haver arreglat el món, el que significa mai.

GOB-SANTANYI.

"FULL" 773

A Miquela Vidal Pizà.

Soc el captaire
De l'amor pur.
Goig de roses
Vol d'aloses
Blau de cel
Rigor de gel
Boira fina
Camins
Color de lila
Cos torrat
Color del Blat
Ocells del vent
Flors
De bona olor
Pèsols blaus
Morats i blancs
Ponent rogenic
Sol llevant
Nines cantant
Fonts que ploren
Humor que me canses
Damunt mi danses
Macabres foscors
Volar jo voldria
Vers un temps passat
Paradís arnat
De malenconia
Enyorança mia
D'un temps esbucat

J. Serra

Santanyi, Maig 1980.

ANUNCIAU-VOS

A
**SAL I
XEIXA**

DESAVINENÇA ENTRE EL RECTOR LLOBERA I LA JUNTA DEL REPARTIMENT DEL CONSUM

Es cosa sabuda que a l'hora de pagar els impostos, qui més qui manco té poques rialles. Però quan fugen de tot és en haver de pagar més del que s'espera.

El rector Mateu Llobera i Guasp, successor del rector Cerdà en la nostra Parròquia, fou nomenat en el càrrec l'any 1887.

El 1891 per iniciativa seva s'enriquí la custòdia i la creu processional.

El primer dia de novembre del 1894, era beneïda la capella del cementeri.

El 30 de novembre del 1898, era col·locada en el seu nínxol, la imatge de Sant Andreu nostre patró, que apadrinà, en la benedicció, l'amo en Bernat de So n'Amer i la senyora Antònia Escalas de Ca'n Parra.

Certament el rector Llobera era un home de bon gust i dins el seu rectorat es feren obres importants.

En el darrer any del segle XX, la Junta Repartidora dels consums, assenyalà al nostre rector una contribució de 93,04 pessetes en concepte de "consumos y gremios". Davant la qual cosa, el rector Llobera reclamà al delegat de la hisenda de la província, demanant la renovació de l'assignació.

Les raons que posava el rector eren: "que no es propietario, ni industrial, ni cosechero, ni fabricante, ni especulador, ni ninguna especie afecta a consumos..., que menos equitativa es su cuota, puesta en relación con algunos que aparecen en el reparto a nombre de propietarios de vastos terrenos en que se cosechan granos, vides y otros frutos y se apacientan importantes rebaños..." i posava per

El rector Llobera

comparança tots els senyors que aleshores formaven l'Ajuntament inclòs el batle, que en aquells dies era el metge Manresa.

En sessió celebrada el 25 de gener del 1900, l'Ajuntament contestà al delegat de l'hisenda, el qual havia demanat informació sobre aquest assumpte. (')

Es digne de transcriure la resposta de l'Ajuntament que literalment diu: "... debe ser considerado propietario porque posee y usufructúa un importante edificio, en el cual se observa una gran reforma de carácter moderno y de mucho valor en su mobiliario y aparatos culinarios, que son verdaderos síntomas del mayor con-

sumo, en cuyo edificio está domiciliado y vive con su servidumbre.

Es cosechero porque en su extenso y gran corral y jardín, se cosecha todo lo posible y se cojen frutos que abundan de todas clases para el abastecimiento del consumo, utilizando el producto que obtiene con su recolección, en donde también hay criaderos de aves de corral y conejos.

Es industrial porque se dedica a la industria cerámica y de su especulación ha venido proveyéndose este Ayuntamiento.

Es fabricante porque en su propio domicilio existe instalado un aparato en el que se fabrican productos cerámicos.

Y por último debe igualmente ser considerado especulador, porque se sabe que en el tiempo de vendimia se provehen y se acaparan en su domicilio importantes cantidades de uvas que se vienen elaborando para después en el transcurso del tiempo proveher y abastecer a la parroquia, sufragáneas, entidades y personas que con ellas se conviene..."

Després es justifiquen els senyors de l'Ajuntament dient que "... pasando a los domicilios de los comparados, todo redunda en una modestia y sencillés que ponen de manifiesto los reducidos y estrechos medios con que cuentan para el consumo".

S'insisteix que, a més de les raons esposades, té altres beneficis i substanciosos ingressos provinents de "... que como orador sagrado de fama sale a predicar fuera de la parroquia".

I acaba "... que el señor Llobera le sería más provechoso ocuparse en cosas de su digno y elevado Ministerio que poner en relieve sus sinrazones..."

Però la cosa més sorprenent és: "¿Qué tiene que quejarse el Sr. Rector, cuya cuota de este año únicamente escude en dos céntimos de peseta, sobre la que tan generosamente pagó en el anterior?"

Naturalment li fou denegada la petició encara que ens queda el dubte de si tenia o no raó el rector Llobera.

I és que, ahir com avui, el qui té la paella pel mànec fa anar l'oli allà on vol.

El rector Llobera renuncià al seu càrrec pel mes d'octubre del 1900.

(') AHS. Actes Municipals. Tom XII p. 13 a 20.

Miquel Barceló i Vidal

LES CASETES DELS TORRERS DE SA TORRE NOVA

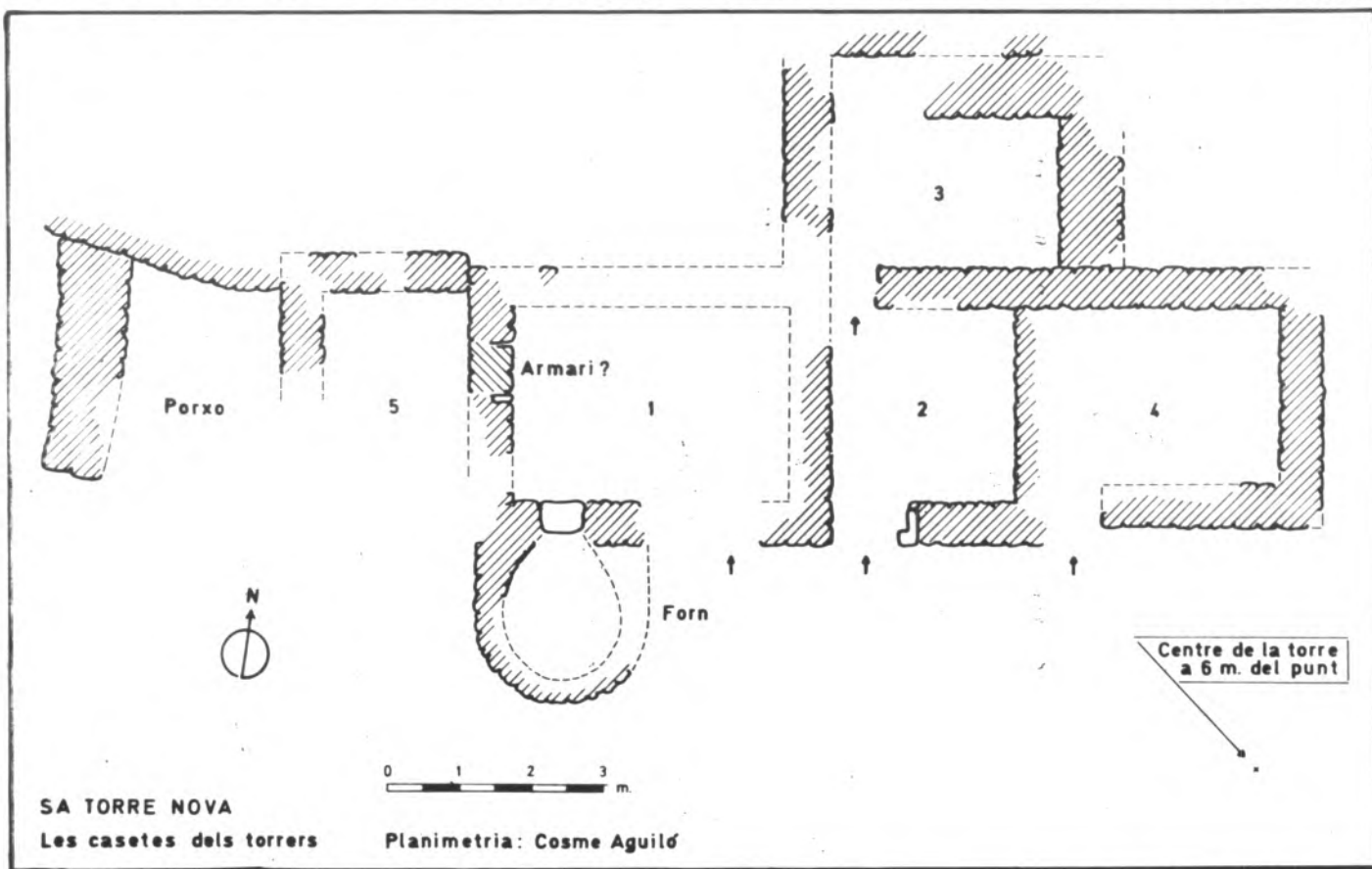
El solar on s'aixeca —o més ben dit, on s'arruïna del tot— Sa Torre Nova, ha passat a esser propietat de la vila (vegeu el no. 15 de "Sal i Xeixa"). Sembla que l'ajuntament està predisposat a dur a terme la restauració de l'històric edifici. La intenció és lloable i ha d'esser rebuda amb mostres de goig per tots aquells que estimen el passat i la bellesa crea-

més bé davant l'opinió pública si haguessin parlat d'obres. He de manifestar que som partidari de fer a Sa Torre Nova una restauració total i una reconstrucció solament parcial, perquè una reconstrucció total no és possible sense inventar, amb la qual cosa no restauraríem sinó que faríem obra. Però el punt medullar del meu article no és aquest.

nostres, varen "adesar" (llegiu varen destruir) l'entorn de la torre. No podem cometre el mateix error. Repetesc: les casetes dels torrers de Sa Torre Nova són molt importants, com també ho són les de Sa Torre d'en Bèu.

Passem a parlar-ne en detall. Es tracta d'un conjunt de ruïnes allargassat en la direcció llevant-ponent. La longitud apre-

un forn de coure pa i un porxo caigut. De totes formes s'ha d'anar alerta amb el text referent a les nostres torres, perquè l'insigne austríac caigué en una petita confusió en fer-ne la descripció. Això no obstant, crec que el text citat fa referència a la torre de Cala Santanyí i no a la de Cala Figuera. Efectivament hom hi pot endevinar

da per l'home a través del temps.

El qui subscriu demanaria particularment unes certes garanties. M'explicaré: en aquest país estam acostumats a veure utilitzar la paraula restauració sense la càrrega científica que li pertany. Són massa abundosos els pegats foradats paraula. Això fa que davant el mot sentiguem una fundada temença, degut a la desviació semàntica que ha sofert. No és necessari citar exemples de males restauracions. Els seus autors haurien quedat

Escriu per a centrar l'atenció sobre l'existència d'uns edificis menors que no presenten la monumentalitat de la torre però que des de l'òptica històrica ens il·lustren sobre les condicions i els sistemes de vida dels talaïers que salvaguardaven les nostres marines del furor de la pirateria. Són unes construccions arruïnades fins els fonaments, que s'estenen a pocs metres de l'edifici principal. Són les vivendes dels torrers, les casetes dels torrers. A Cala Pi, on se'n conservaven unes en més bon estat que les

ciable és d'uns 18 m. per uns 10 m. aproximadament. La planimetria aixecada (subjectada a revisió després d'una excavació) permet de distingir-hi cinc espais possiblement tancats, més les possibles restes d'un porxo i la planta d'un forn. Això coincideix exactament amb la descripció de l'arxiduc L. Salvator, que el 1884 (traduec de J. Sureda Blanes) escrigué: "Entre figueres de moro passa un camí ample que duu a la Torre; es veuen, davant la torre, una casa de tres portes, al seu costat

com a mínim l'existència de tres portals, dos dels quals queden ben delimitats. Per la disposició de les parets es veu que el conjunt arquitectònic fou bastit en diverses etapes. Una neteja conscient, acurada, permetrà establir amb garanties de seguretat la seqüència evolutiva. L'habitació del centre, la no. 1 del croquis, sembla esser el punt més important de l'edifici, ja que des de l'interior es tenia accés a la boca del forn. La porta devia esser al costat del forn. L'espai

útil és de 3,85 m. per 2,70 m. Una de les parets tenia una obertura que interpretam amb certes reserves com a un antic armari que va esser condemnat. També és possible que fos una comunicació amb l'habitació no. 5, la més destruïda de totes. Al costat d'aquesta habitació es veuen les restes del porxo, tancat per una paretota molt gruixada. Aquest espai devia esser el lloc on reposava el mitjà de transport (cavall, ase) que tenien els torrers per a proveir-se d'aliments i per a complir amb el precepte dominical. Els guardes de la torre tenien l'obligació de habitar continuament en ellas sin desepararlas de día, ni de noche todos a un tiempo; y uno solo en los domingos, y días de Precepto irá a oír Misa en la Villa, o Lugar de su distrito, y llevará provisiones para toda la semana. Així consta en unes disposiciones de l'any 1719 publicades en el *Corpus de Toponimia*.

L'habitació no. 2, de 2,55 m. per 2,65 m, té l'interès de la seva entrada, on la base de la llinda és tota d'una peça i deixa veure el galze on s'acoblava la porta. Des d'aquesta habitació s'entra a la no.

3, que és l'única situada a la part posterior. L'ingrés no es va fer des de l'exterior per no orientar la porta cap a la tramuntana. Així totes les entrades queden a la part del migjorn amb el màxim aprofitament de llum i de calor. Es estranya la doble paret que presenta l'extrem nord d'aquesta cambra. No m'atrevesc a fer-ne una interpretació. La no. 4 s'obri al costat de la no. 2 i es veu bé una de les branques del seu portal. L'espai utilitzable és d'uns 3 m. per 2,45 m. Potser la banda de llevant es descobreixin més restes de parets.

Del forn sols són identificables les parts de l'oest i del nord. La boca és formada per una gran pedra. També queda part de la sola. I això és tot el que es pot veure si no entram en més detalls.

Tenim al nostre abast la possibilitat de desbrossar i ennoblir unes mostres de vivendes rurals de funció molt concreta, que no podem menysprear pel sol fet de presentar-se ruïnoses. Són fàcilment recuperables. Oferiríem al visitant la imatge d'un país a l'altura cultural de molts dels estats europeus, la imatge d'un poble que

Sa Torre Nova quan encara conservava part de les arcades de la cúpula. Foto: Fèlix Escales

valora el seu passat i es preocupa de conservar-ne els vestigis perquè són una font per a l'estudi. En una terra on es monocultiva la indústria del turisme això no és solament un deure, sinó que és una inversió rentable al cent per cent. A l'Itàlia ho han entès bé, i els monuments són objecte d'atenció per part de l'estat. Obrant en deguda forma ens quedaria la satisfacció de veure ben tractada la nostra història i de projectar cap al futur l'herència arquitectònica rebuda dels avis. El balcó

natural de Sa Roca Fesa endemés d'un lloc entrañable històricament, pot esser un indret on es conjumini la bellesa congruada per la natura amb el resultat d'una necessitat històrica.

Si aquesta és la voluntat de l'ajuntament, no li mancaran per part nostra ni els ànims, ni el suport moral, ni tampoc, com a estudiosos que som, els nostres consells i la més completa col·laboració.

Cosme Aguiló

EL DIA DE TOTS SANTS

Ha arribat el novembre. El primer dia d'aquest mes de la tardor és un dia assenyalat. Es Tots Sants. Hi ha molta festa.

La festa de tots Sants té dos caires molt diferents. La visita al cementiri, tradició ininterrompuda, de depositar flors sobre la tomba on descansen els nostres avantpassats, es barreja amb el costum tan mallorquí de menjar bunyols amb forat. Tothom espera fer-los aquest dia ja que sembla ser el millor de tot l'any.

Jo seguint la tradició, vaig posar llevat, al mateix temps que recordava molt ma mare que els feia molt bons. Sempre els volia fer ella. Quan ja no estigué entre nosaltres no sabia com fer-los però pensant i recordant, vaig posar-m'hi i ara pareix que els

he fet tota la vida.

Enguany vaig posar dos quilos de farina, altres dos de patata, pastant-ho molt, ja que és necessari que surti una pasta blana i dòcil. Molt d'oli dins la paella i un foc que no minvi. Les mans ben enfitades de pasta tova. Trosset a trosset, procurant que hi quedi un bon forat.

En vaig fer molts i els vaig repartir entre les meves amistats, tant que a l'hora de dinar no n'hi hagué per mi.

Vaig tornar posar llevat.

Les tradicions arrelades, són coses meravelloses que no s'han de perdre.

Santanyí ha viscut aquesta festa i que sia per molts d'anys.

Catalina Rigo Barceló

RESTAURANTE VORAMAR CALA SANTANYI

**Especialidad Mallorquina
A LA CARTA
PLATOS COMBINADOS
PIZZERIA**

**ABIERTO Viernes tarde,
Sábado y Domingo
todo el día.**

INFORMACIO LOCAL

Com a conseqüència de les plagues de finals d'estiu alguns ametlers del terme han iniciat una tímida florida molt fora temps, sobretot si tenim en compte el dictat antic que ens fa veure que el temps propi de la florida no és fins el febrer: "flor de gener no umpl es pa-ner".

***

El dissabte de Tots Sants, la barca de bou "La Cambra", que feinejava en aigües de l'arxipèlag de Cabrera, en treure el bou, els mariners es trobaren amb la desagradable sorpresa de les restes d'un submarinista que encara portava el seu vestit de goma. Era un aviador que fou identificat gràcies a la placa que portava al coll. Feia uns dos anys que havia desaparegut.

***

En el cafè de Ca'n Pi-quer s'ha organitzat un envidat campionat de truc. Hi participen 26 parelles dividides en dos grups seleccionats per sorteig. Es digna d'assenyalar-se la participació de veterans del truc que han volgut posar a provar amb la juvenesa el seu mestratge en l'art del falsejament.

***

La banda municipal, amb més d'una vintena de bandes de tota l'illa, va participar, dirigida pel jove Miquel Bonet, a la Festa de la Beata de la ciutat.

***

En la Mostra Musical Illenca, organitzada per l'ajuntament de Palma, hi participaren el dia 19 d'octubre els cantautors Joan i Ma. Antònia, cantant cançons del seu repertori. El dia 9 d'aquest mes de novembre hi cantà en Miquel Vila. El programa deia:

"Viu a Santanyí, on treballa al camp amb els propis mitjans naturals. Es un valor dins la cançó del camp per la seva juvenesa, que fa que aquestes tonades no siguin sols exclusives de dècades passades. Té, com se sol dir, un torrent de veu i canta les cançons que ha après dels seus pares i padrins.

***

La diada de la Fira es va iniciar amb una bona aigua, cosa que augurava un deslluïment del mercat extraordinari. Després el temps es va aclarir acudint-hi un públic nombrós. D'uns anys ençà aquest mercat ha eixamplat la seva àrea geogràfica i ocupa carrers de la part baixa del poble.

***

Manuel Gomis "en Manolo de sa Caixa", després d'estar 19 anys entre nosaltres ha estat destinat a l'oficina de Felanitx. Li desitjam molta sort i esperam veure'l de tant en tant.

***

La presència de la nostra llengua en els carrers de tot el terme és petita, però adesiara es fa qualche cosa que mereix els millors elogis. Per la seva dignitat i per constituir un granet d'arena en la tasca normalitzadora, hem de felicitar na Francisca Metles per la col·laboració del Rètol "Perruqueria Ca's Saig". Que l'exemple trobi continuïtat.

***

La notícia més espectacular i trista d'aquest mes és la que afecta la barca de bou "San Pedro Rus", "el Sant Pere", amb base a Cala Figuera. A les 5 de la matinada del dia 15, i degut a haver-se aturat el motor, estant aprop de la costa d'es Cap de ses Salines, (terme de Santanyí), la barca va esser lançada pel temporal—dominava el vent de gregal—contra la tenassa del punt denominat s'Esclata-sang, en les immediacions d'Es Corall d'es Faro. Lamentam haver hagut d'escriure aquesta nota, pel mal que han sofert sis famílies de Santanyí. Recordam que la barca havia estat comprada a Tarragona i era present a Cala Figuera des de l'any 1930. El Sant Pere era tota una institució marinera.

***

El dia 17 de novembre s'organitzà una festa per a totes les persones nascudes l'any 35 a Santanyí i pels residents nascuts el mateix any. Els 46 que hi participaren feren dir una missa (que celebrà Mn. Jaume Serra fent un sermó molt emotiu) que oferiren als amics que no han pogut tenir el goig d'arribar a cinquantenaris. Sortint de missa es va fer un dinar a l'Hospital Ventura de Cala Figuera.

***

ra, el qual fou acompanyat amb la representació d'un sàinet, amb lectura de gloses al·lusives a la celebració, i amb l'actuació d'Ordi Broix.

L'escultor santanyiner, Andreu Ferrer Mir, ha exposat al Saló Internacional de Arte del Mediterráneo, a València, on ha acudit amb el grup presentat per la Galeria Roch Minué, de Ciutat.

***

Del 21 de novembre fins el 13 de desembre estan previstes una sèrie de parles-col·loqui, organitzades pel Partit Comunista, que tindran lloc a la Casa de Cultura. Els temes són diversos: la Unió Soviètica, l'OTAN, etc.

***

Fa unes setmanes tinguérem ocasió de sentir uns sons que crèiem desapareguts. Un pastor conduïa la seva guarda d'ovelles per les foranes de la població tocant meravellosament el flabiol. Els sons de picarols s'entremesclaven amb les notes harmòniques de l'instrument. Ens sentírem deliciosament transportats a l'època pre-industrial o, si es vol, a les acaballes del segle XIX.

Donna Higtower actuarà el dia de Sant Andreu a l'església parroquial.

SANTANYÍ FESTES PATRONALS DE SANT ANDREU

Novembre 1985

PROGRAMA D'ACTES

DIVENDRES dia 22. FESTA DE SANTA CECILIA

A les 20 hores. Missa en honor a Santa Cecília -Patrona dels músics-.

DISSABTE dia 23.

A les 20'30 hores. Concert-homenatge a ANTONIA MIR I BONET; intervendran:

- LA BANDA MUNICIPAL DE MÚSICA
- L'ORGUE DE LA PARRÒQUIA I
- LA CORAL SANT ANDREU

DIVENDRES dia 29.

A les 20'30 hores. Vetlada musical a l'Església a càrrec dels alumnes i professors de l'Escola Municipal de Música.

DISSABTE dia 30. FESTA DE SANT ANDREU

A les 11 hores. Missa solemne amb sermó de l'lm. Mn. Joan Bauzà, Vicari Episcopal.

Cantarà la "Coral Sant Andreu".

L'agrupació local "Ordi Broix" realitzarà l'ofrena dels fruits i interpretarà el ball de l'oferta.

A les 12 hores. Inauguració al Saló d'actes de la Casa de Cultura de l'Exposició "LA PINTURA RELIGIOSA A SANTANYÍ, SEGLES XVII al XIX".

A les 12'30 hores. Inauguració a l'Escola Nacional la "EXPOSICIÓ ETNOLÒGICA D'EINES, UTENSILS I ORMEJOS, AVUI EN DESÚS".

A les 21 hores. A l'Església, Recital de la cantant DONNA HIGHTOWER amb l'acompanyament de la Coral Sant Andreu.

HORARI DE LES EXPOSICIONS:

ESCOLA: Dia 30 de 12'30 a 13 hores i
de 17 a 21 hores.

Dia 1 de 11 a 13 hores i
de 16 a 21 hores.

CASA DE CULTURA: Dia 30 de 12 a 13 hores i
de 17 a 21 hores.

Dia 1 de 11 a 13 hores i
de 17 a 21 hores.

QUEDAU TOTS CONVIDATS

TERCERA EDAD Y GERONTOLOGIA

Voy a intentar en este modesto trabajo y en otros sucesivos definir algunas realidades, mentalizarnos para al llegar a esta "época" tener un gran caudal de optimismo y alegría.

Os hablaré de una ciencia que estudia todos los aspectos de las personas en la "tercera edad" la Gerontología que ha experimentado en la época moderna una gran evolución, ocupándose de los aspectos sociales, biológicos, asistenciales, económicos, etc.

En España, nación pobre en recursos económicos, estamos en pañales en materia social. Toda política social tiende a dar a los ciudadanos una sensación de seguridad y las personas en la "tercera edad" bien que la necesitan.

Suecia, Noruega y Dinamarca, parecen ser los países que prestan más atención a la asistencia social. En Suecia reciben pensión de vejez hasta un millonario

y..., continuamente adaptada al índice del coste de vida, Hospitales, Clínicas, medicinas son gratis, y si desean disfrutar de la asistencia de un especialista determinado residente en otra ciudad se le pagan gastos, estancia y viaje. Los suecos van a invernar a países cálidos por cuenta del Estado. Mallorca conoce bien los vuelos "charters" con enfermos reumáticos y jubilados.

Es la mentalización de un pueblo que está orgulloso de sus logros sociales y contribuye a ello con sus impuestos que curiosamente paga anticipadamente.

En realizaciones para las personas de la "tercera edad" muy poco o nada existía en España hasta el Congreso Internacional de Gerontología (18-10-71). De este Congreso parte realmente el Plan Gerontológico nacional que abarca Residencias, Hogares, Cen-

tros Geriátricos, Ayudas a domicilio, Acción Concertada, Información y Orientación y Vacaciones.

El Ministerio de Cultura pone en marcha (13-09-78) en veinte provincias, las llamadas Aulas para la "Tercera Edad" que son centros socio-culturales, no es necesario título alguno y su objetivo no es sólo su promoción, sino la participación en las actividades comunitarias que se programan. Por el momento están programadas conferencias sobre medicina, derecho, humanidades, literatura, arte y otras ramas.

¿Has entrado en la veintena crucial?. Así se conoce la comprendida entre los cuarenta y cinco y sesenta y cinco años. En este periodo en que se dice que el hombre está en la cúspide de sus facultades, que puede comprender realmente la complejidad del mundo moderno, las cosas interesantes que

se pueden hacer y los múltiples problemas que hay que resolver. Es el periodo más crucial para un retiro feliz.

Vivir muchos años a todos nos parece bien. Pero vivir desplazado, a costa de sin sabores, de convicciones religiosas mucho menos firmes de lo que, por costumbre, se dice, queriendo vivir solo por miedo a la muerte, apegándonos a la vida sólo por instinto de conservación.

¡Vivir no es esol, de ningún modo. Pensemos que vivir no es lo mismo que vegetar.

Vivir es caminar al sol, admirar la naturaleza, estasiarse con el canto de un pájaro o con el aroma de una flor; vivir es leer un libro, escuchar una melodía, dejar que el viento acaricie nuestros revueltos cabellos; vivir es reposar al borde del camino. Vivir es ofrecer el brazo al prójimo para cruzar el obstáculo o montar en nuestras rodillas al nieto que se encargue de convertirlas en brioso corcél. Vivir es saber contemplar sin amarguras el torrente de juventud que pasa arrolladora y radiante a nuestro lado.

Tenemos que saber conservar en ésta "tercera edad" todo lo válido y positivo que la vida nos viene deparando, tenemos que luchar por ser una persona equilibrada, alegre, realista y agradecida a lo que la vida nos ha ofrecido hasta este momento e ilusionada hacia lo que, aún, podemos recoger de ella.

(Nuredduna)

EN TIA BAIA, UN GLOSADOR SANTANYINER

Deia en Joan Coves, en el programa de les festes del 77, que Entre els pocs glosadors santanyiners que hi ha hagut, sols tres mereixen figurar a qualsevol antologia: En Robeta, a finals del segle passat, Madò Gustineta, a principis de l'actual i En Tià Blaia, ja en els nostros dies. En Tià Blaia, per raó de la seva modernitat (va néixer el 1903) i per sobreviure, és el més assequible dels nostres glosadors. En el no. 16 de la revista "Randa" va merèixer l'atenció de Fèlix Balanzó, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona. La veritat és que d'en Sebastià Blaia se n'ha fet poc cas i se li han reconegut poc els seus mèrits. En la mesura de les nostres possibilitats volem omplir aquest buit que hi ha al voltant de la seva personalitat, reproduint una petita mostra de la seva capacitat a l'hora de parlar en vers. La pàgina que tenim a la nostra disposició esdevé summament petita davant la seva vasta producció C.A.

Com mon pare se'n va anar mos va deixar molt petits i no ha pogut tornar, per això no serem rics, (feta als 8 anys)

Jo som fill d'en Bernat Vetla des poble de Santanyí, a l'hospital del Rosari mon pare s'hi va morir.

A escola no vaig anar ni tampoc a sa doctrina ma mare viuda tenia a cinc infants per la vila i mos vàrem llogar pes pa i si jo lletra ne sabia sé cert que retiraria es sebre d'un capellà.

Jo menjaria pa i mel qualche tros de sobrassada, un vedell ha fet sa brava es dilluns de Sant Miquel.

En parlar que em renyen dones a mi em 'gafa un tremolor i per devers S'Amarador me'n varen passar de bones.

Com anaves de bergantes que eres de mal d'acabar i ara de poc ença per poca cosa t'espantes.

(Les que vénen a continuació les feu a les seves nêtes)

Ja hem batiada sa nina que és venguda en aquest món de llinatge Rigo som i Escales som des segon i això ho pot dir sa doctrina venturosa aquesta vida i àngel a l'altre mon

Es dia de Santa Rita una Coloma nasqué Déu la faça si convé dítxosa guapa i feliça i tal cosa quedi escrita a l'Homo de Déu Vertader.

(Fetes a Jaume Cova)

Com tu feies de porquer jo ja feia d'hortolà a guardar havíem d'anar diumenge i dia fener. Jo ara t'explicaré Mallorca així com està qui pot i vol treballar un cotxo i moto té se viu com un cavaller i té un doblar per gastrar.

Jaume Cova en Tià Blaia és un homo glosador i t'envia una cançó i l'has de tenir anotada una vida som passada amb molta pena i tristor i a lo darrer Nostro Senyor s'alegria m'ha donada.

(Fetes a Calafat, una vetlada de gloses)

Tenc un àngel que m'ajuda anit en aquest glosat no som com tu Calafat com que estigues enconat de Satanàs de mala fua perquè quan ta mare et duia an el dimoni amb cucua t'eren recomanat

Si les me fas de picat jo no vull quedar darrera Calafat ets una estella com un tió de figuera que comença a estar corcat i el dimoni et fé fermat per fer foc a sa caldera perquè aquesta ànima meva en vida t'has condemnat.

Jo som aquell glosador de Santanyí anomenat cap pollastre mai he trobat que a sa cresta m'haja arribat si m'ha pegat d'esperó. I si voleu conèixer-ló les m'has de fer de picat i quan de mi hauràs escapat ja podràs dir que has estat dins es ventre d'un lleó.

En Tià Blaia davant el portal de Can Galerí, en el carrer de Cal Reiet. Foto: C. Aguiló

Sant Jaume, àngel del cel, apòstol acomodat! Et pensaves Calafat que era igual d'en Miquel.

No sabeu que un inventor qualche pic fa filigranes i a un infant que no té mames li han de dar es viveró Ja tindràs atenció de ses paraules humanes, pecares dins ses entranyes! com pots esser glosador?

Sempre hi ha bo i millor ja no ho han de discutir per tot Mallorca podeu dir que tenen dins Santanyí homo valent glosador i és que troba de que no una estona em pot punyir i d'aquí a demà dematí mos tocarem s'escarpó.

(Reproduïm de memòria les

dues següents)

Sa vida és una cadena redona pel món mateix baula mor i baula neix sa lluenta fa doblers sa gruixada fa balquena sa prima fa novena misèria és lo que hi ha més.

Sa meva dona ja bat sense era ni carretó i pega amb un bastó i ho fa per necessitat. Jo no som bravetjador som un bon treballador tot l'any a jornal he anat sa renda m'ha perllongat i qualche pic sa racció i quant he anat a cercar-ho m'han dit que no m'han fiat i a ca-nostra me n'he anat assegut a un racó diguent Déu meu Senyor p'en Franco on hem arribat.

CALONGE

PESCADES AMB AVENTURES

Pels cafés del poble, sovint se sent parlar a caçadors, pescadors, o d'altres aficionats a qualsevol entreteniment, que van contant les seves eixides; unes tenen passió de fanàtics, altres tenen un bon grapat d'exageració però quasi totes es conten amb gràcia i bon humor. Una d'aqueixes contarelles és la que va succeir a En Tomeu de Sa Vinyota i, com que ell és amic de tothom, l'hi agrada anar de bromes i no hi ha ningú com ell per contar passades. L'hem convidat a que ens conti alguna de les eixides que l'hi han passat durant les seves pescades. Ell, amb la intenció de passar uns moments agradables i divertir un poc als demés ens conta el següent:

PESCADA AL FARALLÓ D'EN FRED

Acabades ja les mes- ses del sembrar, ara fa una vintena d'anys, vàrem organitzar una pescada, era una setmana o dues abans de Nadal. Jo aleshores semblava amb En Sebastià de Sa Punta.

A Sa Punta, tenien un llaüt i amb aquest ens embarcàrem a més d'En Sebastià i jo, En Sebastià d'es Clos, En Joan Ganxo, En Sebastià Ramis i En Biel Maganet.

La partida era del Port de Felanitx i ja estava planejat que En Sebastià d'es Clos i En Biel Maganet desembarcarien a damunt el faralló d'en Fred i allà pescarien de brumeig mentre nosaltres ens allunyàrem per pescar de dins la barca. Hi havia bonança i tot prometia un bona dia de pescada; vàrem deixar als dos pescadors damunt el faralló amb les seves canyes i demés ormeigs i envelam la barca cap a llevant.

Al poc temps d'arribar al lloc els de la barca teníem pensat començar

a mullar les llinyes, (era a l'altura de Cala Murada), varen apareixer unes boïrotes, que s'alçaven, el temps que es va moure un llevantet que a cada instant reforçava. Vàrem dir, "—No, i mos n'hem d'anar, que això s'embruta!"

Giram proa cap al port, el ventet en un instant ja va esser ventada que aixecava unes ones que forçosament volien entrar dins la barca. Però anar al port no era cosa molt difícil ja que amb el vent a la popa aviat arribàrem dins la badia i ja està. La dificultat estava en com recollir als dos que estaven a damunt el faralló, perquè amb el temporal que s'havia posat no podíem acostar-nos a una dotzena de brases a cap vorera si no volíem fer bocins la barca. Mentre ens acostàvem discutíem com fer-ho, tots opinàvem i dièim la manera millor, i com que no ens posàvem d'acord l'amo de la barca, que com he dit era En Sebastià de Sa Punta, va dir que ell diria el que faríem i així seria la manera de tots anar d'acord.

Quan varen destriar el faralló, vàiem dues figures al cap curucull del mateix, pensàrem que eren dues gavines, idò no, eren els nostres companys que la marejada els havia fet fer amunt, doncs les ones ja arribaven quasi a dalt de tot; s'havia posat un mal temps de mil dimonis, tant que la sabonera de la mar afegia el faralló amb Sa Ferradura.

Una vegada que ja ens sentíem, els de dins la barca vàrem dir als d'enterra, que es llevassin tota la roba, la posassin dins un sac i la mos tirassin i si l'engospàvem després la tendrien eixuta. Però cal no ens varen arribar ni d'una hora enfora. Va caure a la mar i ja podeu veure com va quedar, ben xopa. Agafam el sac, amb un ganxo, i les canyes que també ens havien tirat. Entre una cosa i l'altra feia

mitja hora que aquells dos estaven ben nus al cap d'amunt del faralló amb un vent farest i un fred que pelava.

Ell s'havien de tirar a la mar i venir nedant cap a la barca. En Biel que era bon nadador i que estava molt acostumat a anar per la mar, va aprofitar quan l'ona va fer la plena se tira i aviat va esser devora la barca, va tenir mal pujar ja que aqueixa es movia com si fos un balanci. Però En Sebastià no tenia coratge, va dir, : Jo fa set o vuits anys que no he nadat i no se si me'n recordaré. L'hi vàrem tirar una corda així com vàrem poder, ell l'agafa, es va tirar i entre el que ell cobrava de la corda i el que nosaltres de dins la barca estiràvem venia patint per damunt les ones quasi sense tocar l'aigua com si fos una fulla de moro i amb un "santiament" ja va esser dins la barca.

Partim cap al moll i com que ja gent del Port ja sabia el que ens havia passat, molts esperaven per veure'ns arribar, mentre tant aquells dos encara anaven nus i un d'ells deia. —No hem de contar a ningú aquesta passada perquè si a ca-nostre ho saben no en deixaran tornar mai més a pescar. Però el seu company contestava. —No idò, si jo no no puc contar, rebentaré.

El desembarc va esser entre festosa, perquè havia acabat, bé però també amb un poc de tristot pel retgiró perquè alguns moments no tinguérem cap rialla ni molt menys.

Després d'anar a les cases de Sa Punta a vestir amb roba eixuta En Biel i En Sebastià, la bulla va acabar amb un bon dinar a Ca'n Amagat, per cert que n'Andreu Amagat, després de saber l'aventura que havíem passat no va voler que pagàssim el dinar i ell ens va convidar.

UNA ALTRA AL FARALLÓ DE CALA FERRERA

Com tothom sap, el Forner i jo, en qüestions de pescar no tenim pa partit i que de tant en tant anam a fer qualche pescada, si surt bona la contam i si no, procuram no fer-ne moltes de crides. Ni ell ni jo tenim barca, per això si volem pescar o ho hem de fer d'en terra o trobar qualcú que ens convi-

di en una barca.

Un dia vàrem convidar en Pau de Ca's Senyor (en Pau Petit), que té un llaütet, perquè ens acompanyàs fins damunt el faralló de Cala Ferrera, nosaltres quedaríem allà i ell, l'horabaixa, tornaria a cercar-nos així nosaltres pescaríem tot el dia damunt aquesta illeta.

Partim amb la barca i quan fórem a la pesquera, desembarcam, canyes, cabàs i demés ormeig jo vaig saltar a damunt el faralló i em gir darrera per dir a En Sebastià que també saltàs, damunt la barca; només hi va haver en Pau que el vaig sentir que deia: Que t'has fet mal?

Va resultar que quan En Sebastià, es forner, va anar a botar de la barca aqueixa es va decantar de les roques i havia caigut a l'aigua. No es va fer gens de mal, però era difícilots pujar a terra perquè les roques eren empinades, no hi havia qui s'hi aferràs i jo tampoc li arribava per ajudar-li. No sé com es va arreglar, però tal com si fos un cranc, aferrat, aferrat va aconseguir pujar.

Jo, per no embrutar-me tant la roba que duia posada duia una camisa i uns calçons vells i foradats per posar-me damunt l'altra roba. La vaig deixar al meu company perquè es llevàs la seva i anàs eixut. Es va llevar la banyada i la va estendre perquè s'aixugàs. Hi va haver una bona estesa perquè era temps d'hivern i anàvem ben abrigats. Un helicòpter, que va passar aprop, quan va veure l'estesa de roba, es va acostar, i va fer un parell de voltes damunt nosaltres; potser es va pensar que érem dos naufrags o tal vegada que es havíem establert damunt el faralló.

Rèiem perquè tot havia anat bé i pescant, pescant, jo vaig fer al meu company aquesta glosa:

S'altre dia es forner amb un bon fred se banyava jo tampoc no m'ho pensava que sabés nadar tan bé.

Un cabàs i dos poals ben plens de peix, que varen pesar vint-i-vuit quilos va esser el fruit d'aqueixa pescada.

Fins aquí el que ens ha contat l'amic Tomeu, només ens queda agrair-li la seva gentilesa de contar als lectors de Sal i Xeixa aqueixes fetes tan divertides.

EL ALMENDRO (I)

Un año más ha tenido lugar en el mes de Septiembre la campaña de recogida de la ALMENDRA, que pese a que la cantidad recogida es menor cada año, debido a la sequia que arrastramos y a su precio fluctuante, que incluso llega a variar a lo largo del día, que tiende a la baja, no por ello deja de tener su influencia sobre la vida y costumbres cotidianas de los pueblos de Mallorca.

Desde esta página intentaré dar una visión del ALMENDRO, su historia, su distribución geográfica, sus características botánicas, su cultivo, así como los accidentes, plagas y enfermedades que le afectan y posibles soluciones a las mismas.

EL ALMENDRO es una planta conocida y utilizada por el hombre desde hace más de 4.000 años. Su origen se sitúa en el Cáucaso (entre el Mar Negro y el Mar Caspio) y/o en el Norte de África, para desde allí extenderse a toda Europa y arraigando especialmente en toda la Cuenca Mediterránea. Hoy en día todavía se encuentra el Almendro en estado silvestre y espontáneo en Grecia, Asia Menor, Persia, Siria y el Cáucaso.

La Almendra es un fruto conocido desde la Antigüedad, ya se menciona en el Libro del Génesis, así como en obras de Teofrasto y Dioscorides, siendo la primera descripción de su cultivo la que realiza Columela en su "Tratado de los árboles frutales". Por otro lado estaba la costumbre de designar divinidades como protectoras de plantas cultivadas, y el Almendro no podía ser una excepción, así la diosa fenicia AMYGDALA tenía como símbolo un Almendro y era su protectora. También es de reseñar el que en

la región de Lidia (Turquía) existe la ciudad de Mygdale, que en la antigüedad se denominaba MYGDONIA que quiere decir "tierra de almendros".

Se cree que fueron los romanos los que introdujeron, entre otras muchas cosas, el cultivo del Almendro en la península Ibérica, adquiriendo gran importancia en la zona del Levante y las Islas Baleares.

Según las últimas estadísticas publicadas por la FAO, de la población mundial de Almendros, un 33 o/o de los árboles, están en Italia, un 29 o/o en España, un 10 o/o en Portugal, un 9 o/o en Marruecos, un 5 o/o en California (USA) y el restante 14 o/o se lo reparten el resto de países de la Cuenca Mediterránea. En cuanto a la producción mundial, un 34 o/o corresponde a Italia, un 23 o/o a España, un 18 o/o a California, un 6 o/o a Portugal, un 3 o/o a Marruecos, y el resto se lo reparten los demás países de la Cuenca Mediterránea.

Es de destacar el auge que ha cogido este cultivo en el Estado de California, en el cual con sólo un 5 o/o de la población de Almendros aportan a la producción mundial un 18 o/o de la misma, lo que da cuenta de su importancia, cubriendo las necesidades de los Estados Unidos de América y exportando sus excedentes a otros países de América y Europa, compitiendo en precio e incluso calidad con la Almendra de la Cuenca Mediterránea.

Si España y dentro de ella las Islas Baleares quieren mantener esa posición de privilegio que poseen en cuanto a producción y calidad de sus frutos, deberán mejorar las actuales técnicas de cultivo, seleccionar variedades y mejorar la productividad, como

Foto: Toni Burguera

única forma de conseguir más bajos costos y en consecuencia precios más competitivos en el mercado mundial.

El Almendro, cuyo nombre científico es "AMYGDALUS COMMUNIS L.", pertenece a la familia de las rosáceas, siendo un árbol robusto y de larga vida. Sus raíces se extienden en sentido horizontal, excepto las más gruesas que lo hacen verticalmente. El tronco posee una madera vetada y extremadamente dura. Las hojas son estrechas, lanceoladas y de color verde claro. Sus flores son blancas o rosadas, solitarias o agrupadas, apareciendo antes que las hojas, con un cáliz acampanado, una corola con 5 pétalos iguales y con más de 20 estambres en cada una. El fruto, la Almendra, es una nuez que toma diversas formas según las variedades y con un surco longitudinal.

El cultivo del Almendro se extiende desde los 30 a los 45 grados de latitud norte y está generalmente asociado al olivo, algarrobo e higuera, con los cuales presenta análogas exigencias climáticas. El área de cultivo es tan restringida (Cuenca Mediterránea y California) no por causas propias del árbol como tal ya que se puede cultivar en otras latitudes, sino por causa de su temprana floración (enero-marzo) que es destruida por las heladas tardías y lo hacen improductivo en zonas en que éstas son corrientes.

El Almendro es un árbol que vegeta bien en toda clase de terrenos, sean

éstos calcáreos o silíceos, con la única condición de que sean sueltos, profundos y permitan el desarrollo radicular. Por el contrario no le van los terrenos arcillosos o compactos en los que no puede desarrollar sus raíces, y menos aún si éstos son húmedos o encharcadizos.

La reproducción de los Almendros puede hacerse por estaca, por acodo o por semilla, siendo esta última la más usada y recomendable. La reproducción por semilla se realiza sembrando almendras, que si son amargas van mejor ya que a la larga dan lugar a árboles más robustos y de mayor vida. La siembra puede realizarse de asiento o de semillero. Si se realiza de asiento la mejor época es el otoño ya que la semilla pierde con facilidad su poder germinativo, mientras que si se tiene que sembrar en primavera se debe realizar una estratificación de las semillas en arena para que no pierdan su germinabilidad.

Una vez obtenido el plantío o pie franco, bien por siembra de asiento o de semillero, y esté ya alcanzado un desarrollo adecuado se realiza su injerto de la variedad que se desee. El injerto puede ser de hendidura u ordinario que es el que se realiza en primavera, de escudete que se efectúa en otoño y de corona que también se efectúa en primavera pero sólo se emplea en árboles fuertes con troncos y ramas gruesas.

(continuará)

NOTICIES D'ES LLOMBARDS

Seguint amb les entrevistes als "personatges" del nostre poble, toca el torn, aquest mes, a Julià Vidal "es faroler", que ens rebé a casa seva molt amablement i tinguérem la conversa següent:

-Julià Vidal, perquè et diven "es faroler"?

-Supòs que em diuen "es faroler" perquè vaig fer unes oposicions, vaig aprovar una plaça de fars i com el nom autèntic és un poc llarg, ja que es tocaria dir "tècnic de senyals marítimes" la gent ha agafat el mes curt que és "es faroler". Abans vaig començar essent en Julià "d'Es Pinaret" i ara una vegada canviat d'ocupació som en Julià "es faroler".

-Quin temps fa que ets "faroler"?

-Vaig ingressar a fars dia 26 de Març de l'any 1969, o sigui que fa 16 anys que tenc el primer destí, quan em varen nomenar havia fet mig any de pràctiques i abans unes oposicions que duraren uns nou mesos, dels quals i durant les mateixes vaig estar dos mesos aquí i devers set a Madrid.

-Els exàmens varen ésser molt difícil?

-Per mi sí que ho varen ésser, perquè vaig trobar un caramull de problemes de coses que no coneixia. El temari consistia en 20 temes de matemàtiques, 36 d'electricitat, 32 d'electrònica i llavors tot el llibre de senyals marítimes i tot això en set mesos, i a més que jo encara vaig haver d'estudiar algunes coses de matemàtiques que durant el meu batxiller no havia estudiat.

-Ereu molts que vos presentàveu?

-A l'hora de la veritat vàrem ésser 22 i havia 16 places convocades.

-Aquestes 16 places eren en tota Espanya o a Mallorca sola?

Far de N'Ensiola. Cabrera.

-Aquestes places eren en tota Espanya.

-De quines faroles o fars et dediques actualment?

-Ara concretament de "Sa Punta de Sa Torre" de Portopetret, "Sa Torre d'En Beu" de Cala Figuera, "La Puntassa" de Sa Colònia de Sant Jordi, "Sa Punta Plana" de "S'Estadella" de S'Estanyol, "Na foradada",

"Es Cap de Llebeig", "Sa Punta de sa Creueta", i del far de "N'Ensiola" tots ells de Cabrera.

-Això tu sol o sou més?

-No, som dos, un, altre company i jo. Abans del juliol ens cuidàvem de tot el servei que hi ha des de Portopetret fins a S'Arenal, ara aquest ha passat a la Comunitat Autònoma i l'hem

deixat.

-La vida de "faroler" d'abans ha canviat respecte a la d'ara?

-Des de que jo la cònc ha canviat poc, però comparant amb la de fa 30 o 35 anys, sí, que ha canviat molt, ja que abans el "faroler" havia de viure sempre al far, posant el cas de Cabrera, tot l'any havia un faroner a l'illa i sols podia abandonar durant el mes de vacances o quan estava malalt, després començaren a fer tornos d'una a dues setmanes i el servei no es feia tant pesat, perquè hem de tenir en compte que llavors els fars estaven aïllats o semi-aïllats.

-Aquests fars eren automàtics o...?

-No aquests fars no eren automàtics, per això necessitaven personal, ja que cada vespre l'havien d'encendre i apagar i revisar tots els aparells i tota la nit l'havien de passar en guàrdia, perquè eren fars de petroli i podien tenir

En Julià "es faroler" vora l'òptica del far de N'Ensiola.

qualsevol avaria, com embossar-se, una rompuda de camiseta, etc. i havien de fer un servei més esclau que el que fan ara.

-I ara tots ja són automàtics o encara n'hi ha que no ho són?

-No, tots els fars són automàtics, ha anat avançant molt, i els que no ho són, són semi-automàtics, fent un poc d'història et diré que començaren amb far d'oli, llavors petroli, carbur o gas d'acetilè, electicitat, electrònics i ara intenten que tots siguin d'energia solar.

-Aquests que tu cuides com són?

-A Cabrera tenim el d'Es Cap de Llebeig amb energia solar, amb bateries, i els demés amb gas. Els de Mallorca tots amb gas manco els de Sa Torre d'En Beu que és elèctric amb reserva de gas i el de Puntassa que és elèctric, de baixa tensió.

-Com funciona un far, resumint molt ens ho podries contar?

-Els que són automàtics tenen una cèl·lula foto-elèctrica i quan la llum arriba al nivell mínim es dispara el dispositiu i fa posar en marxa tot el mecanisme.

El far de "Sa Torre d'En Beu" funciona amb corrent de 125, duu un llampegador i una bombeta de 500 vats; té reserva de gas, perquè si falla el corrent passa automàticament a funcionar a gas, encara que no faci la mateixa clavor segueix complint les

seves funcions.

-Cada far emet els seus senyals característics?

-Si cada far es diferent, es pot trobar una mateixa característica dins els fars, però no dins una mateixa província, o sigui que a Mallorca no trobaríem cap far que tengui la mateixa apariència i si n'hi hagués algun que fes els mateixos senyals canviaria el color.

-Un mariner mirant els senyals dels fars pot saber on es troba?

-Si és un bon mariner toca saber-ho.

-Les llumades es comparen amb els temps que hi ha entre cada una, és així?

-Cada una té un temps determinat de llum, hi ha llambrejos equidistants, o sigui que de llampec a llampec hi ha el mateix temps, llavors hi ha grups de 2, 3 i 4 llampecs, grups de 2 i 1 que fa dues llumades iguals i després en fa un, altre, com és el cas d'Es Cap Salines, llavors n'hi ha de 3 i 1 com es "Sa Punta de Portopetre" de 4 llambrejos el de "Sa Creveta" 3 N'Ensiola i llampecs equidistants com "Na Foradada". "Sa Puntassa" grups de 3, "Sa Punta Plana" fa grups de 4, i encara que n'hi hagi dos d'iguals llampecs, el temps no és igual perquè així no es pugui confondre amb un altre.

-A Mallorca quants de fars hi ha?

-En acte de servei són 21 a Mallorca i a les Balears uns 40.

-Vos reuniu adesiara tots els faroners?

-A Mallorca ens reunim almenys una vegada en l'any per celebrar el nostre patró "Santo Domingo de la Calzada" i feim un dinar de companyerisme.

-Cursets per explicar tècniques noves, en feis?

-No, el que s'han fet són uns cursets de capacitat a Madrid; n'hi han anat una minoria i per ventura hauria convengut ja que l'electrònica ha canviat i sempre surten coses noves. Si les haguessin fet a Mallorca crec que la gent hi hauria participat més, però això d'haver-se'n d'anar a Madrid i estar uns quatre mesos, deixant el servei i la família és un poc molest.

-Hi ha hagut algú que t'hagi dit que gràcies al far ha pogut tornar al port?

-Els fars estan un poc ignorats, just hi pensem quan estan apagats, no sentiràs cap comentari que digui que tenim un servei ben cuidat, o tenim unes referències segures de de terra, etc., no, això no, ara si un dia no funciona bé, tots els mariners els hauran vist; i com els fars són màquines també es poden espenyar; com un dia d'aquests passat que vaig haver de fer feina fins a les 4 del matí per arreglar una avaria. En poques paraules, pot ésser que estiguin setmanes sense res de nou i llavors hagi de menester tres dies per arreglar una avaria.

-Julia el tema crec

que és molt interessant, però ens hem de limitar als espais destinats a cada secció, si tu vols un altre dia seguirem conversant dels fars, ja que hi ha moltes coses que la gent desconeix i per això no se saben apreciar. Gràcies per tot i que els fars no es cansin mai d'il·luminar els camins de la mar i dels mariners.

ALTRES NOTIES.

El passat dia 3 de Novembre a l'entrada d'Es Llombards de la part de Santanyí, hi hagué un accident, una mota conduïda per una estrangera, una vegada fet el stop del camí de Cala Llombards, el vehicle no embregà bé i fugí recta cap al portell que hi ha al front i tingué tanta mala sort que pegà a la barana que estava tancada; per el que es poria veure pareixia que tenia una cama rompuda, fou traslladada a ciutat en l'ambulància de la creu rotja de Santanyí.

***

Hem sabut que enguany es prepara una gran festa per celebrar el dia de la patrona de la parròquia "L'Immaculada Concepció", hi haurà festa religiosa i de carrer en grans sorpreses. De part de la parròquia quedau tots convidats a participar-hi. Al moment de tancar l'edició d'aquest número encara no es tenia el programa confirmat, per això no vos podem oferir més notícies al respecte.

Solucions als passatemps

MOTS ENCREUATS.

Horitzontals.

- 1.- Xavier. As. V.
- 2.- Anell. Foli.
- 3.- L. N. Ossada.
- 4.- Ocasíó. R. Ca.
- 5.- Ce. O. Raïm. I.
- 6.- Rel·lotge. G.
- 7.- Ev. L.C. Seu.
- 8.- Zones. Atra.
- 9.- Lliri. U.R.
- 10.- O. Uiv. Ocell.
- 11.- C. Carn. Sé.

Verticals:

- 1.- Xaloc. Ezloc.
- 2.- An. Cérvol
- 3.- Vena. E. Niu.
- 4.- Il. Sol·leric.

5.- Eloi. L. Síva.

6.- R. Soroc. R.

7.- S. At. Uon.

8.- Afarig. A.C.

9.- Sod. Mestre.

10.- Lac. Er. Le.

11.- Vi. Aigua. L.

SOPA DE LLETRES.

Santanyí.

Sóller

Sineu

Manacor

Montuïri

Petra

Mancor

Llubi

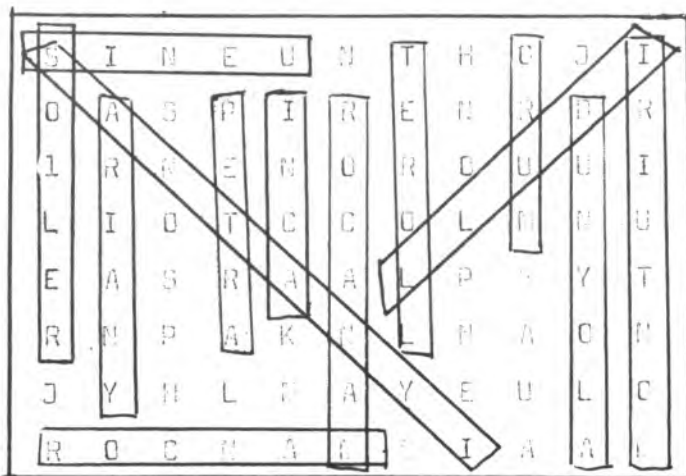
Bunyola

Inca

Muro

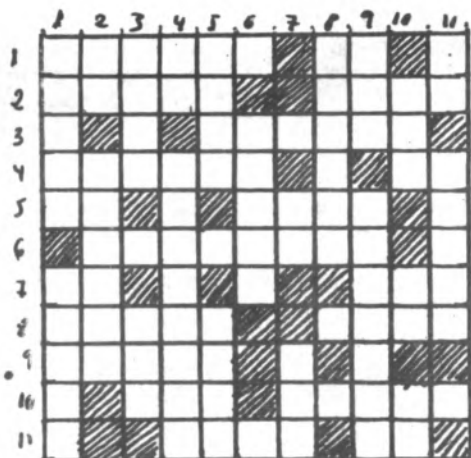
Ariany

Lloret.

PASSATEMPS

Maria del Mar Pons.

JOC DE MOTS ENCREUATS.

Horizontals:

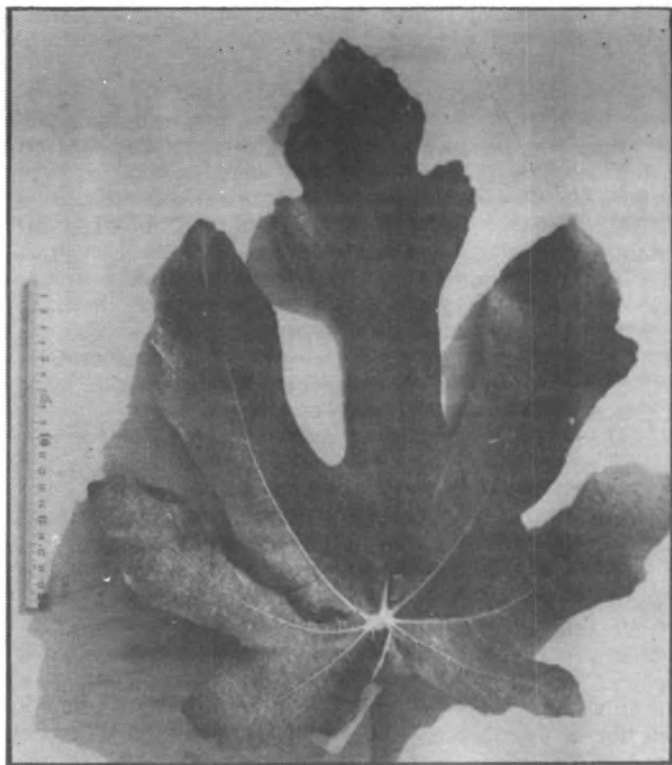
- 1.- Nom d'home. Bo. Consonant.
- 2.- Joia. Full en blanc.
- 3.- Consonant. Consonant. Caramull d'ossos.
- 4.- En cert moment. Consonant. Animal.
- 5.- Nom de lletra. Vocal. Fruit dels ceps. Vocal.
- 6.- Serveix per dir-nos les hores. Consonant.
- 7.- Al revés, acudeix aquí. Consonant. Consonant. Pronom.
- 8.- Llocs determinats. Al revés, poble de Mallorca.
- 9.- Flor. Vocal. Consonant.
- 10.- Vocal. Al revés, contrari de mort. Au.
- 11.- Consonant. Es treu dels animals per menjar. Conec.

Verticals:

- 1.- Vent. Al revés, part del braç.
- 2.- Al revés, partícula femenina. Animal del bosc.
- 3.- Per circular la sang. Vocal. On fan els ous els ocells.
- 4.- Al revés, pronom. Habitant de Sòller.
- 5.- Nom d'home. Consonant. Al revés, notificació.
- 6.- Consonant. Al revés, grup de gent que canta, plural. Consonant.
- 7.- Consonant. Al revés, la teva. Al revés, que no és vell.
- 8.- Al revés, animal. Vocal. Consonant.
- 9.- Al revés, número. Professors.
- 10.- Al revés, és necessari. Terminació verbal. Al revés, article.
- 11.- Fet de raïm. En tenim quan plou. Consonant.

SOPA DE LLETRES.

POBLES DE L'ILLA. 13 noms.

PRODIGIS DE LA NATURA

Reiteradament, en aquesta revista, hem donat notícies de productes de l'agre de la terra poc comuns a causa del seu voluminós tamany. Hem parlat d'albergínies disforges i de llargues garroves. Avui duim a les nostres pàgines "una descomuna! fulla de figuera una" que tot i esser d'una figuera rotja, no va esser collida en el figueral de Sencelles:

Figues rotges cucurelles
paratjals i aubacors
d'aquestes no en menjareu vós
des figueral de Sencelles.

La fullassa en qüestió fa quasi 45 centrímetres sense contar el capoll. Tot un rècord. Pertany a una figuera de Ses Cases Noves (La Costa de Son Vidal), propietat d'un dels nostres subscriptors alemanys, l'amic Manfred Henze.

Fotografia: C.A.

MATADERO DE AVES

M. CABRER

C/. Estación, 44 -

ES LLOMBARDS

HUMOR

Per Jordi Pelx

GLOC GLOC GLOC
GLOC GLOC GLOC

GLOC GLOC GLOC

es l'últim
vegada que
s'hi bria un
cristall

**ELECTRODOMESTICOS
INSTALACIONES ELECTRICAS**

Bartolomé Didal Rigo

Reparaciones en Radio y T.V.

VIDEO - CAMBIOS

**Calle Palma, 36 - Tel. 653772
Santanyi - Mallorca**

**PINGUIN
ESMERALDA**

C/. Sebastià Vila, 18

SANTANYI

FABRICA DE QUESOS

GRIMALT

QUESO MALLORQUIN

GRASO Y SEMI GRASO

TAMAÑOS NORMAL Y MINI

TIPO EDAM

**C/. Escuelas, s/n
Tel. 65 39 14
ES LLOMBARDS
SANTANYÍ**

RENAULT

COMPRA - VENTA

**VEHICULOS NUEVOS
Y USADOS**

**Talleres
PONS - PERELLÓ
C/. Llaneras, 48 - Teléfono 653668
SANTANYÍ (Mallorca)**

